

ЯЖА МАГЧЫМАГА

I

— Ды кажу вам, не выйдзе ён адтуль, — упэўнена ківаючы, сказаў прышчавы. — Гадзіна з чвэрцю ўжо, як ён туды залез. Капцы яму.

Гараджане купкамі стаялі сярод развалін і моўчкі ўзіраліся ў чорны правал, што зеўраў паміж абломкамі, і ў засыпаны друзам уваход у пячору. Таўстун у жоўтым кунтушы пераступіў з нагі на нагу, кашлянуў і сцягнуў з галавы памятую бірэту.

— Давайце яшчэ пачакаем, — сказаў ён, выціраючы пот з тонкіх броваў.

— Навошта? — фыркнуў прышчавы. — У гэтым лёху васіліск сядзіць, вы не забылі, войце? Хто туды зойдзе, той прапаў. Мала там людзей папамірала ці што? Дык чаго чакаць?

— Ну мы ж дамаўляліся, — няўпэўнена прамармытаў таўстун. — Як жа так?

— Вы, войце, з жывым дамаўляліся, — адказаў таварыш прышчавага, волат у скураным фартуху мясніка. — А ад сяння мёртвы ён, гэта відаці, як сонца на небе. Адразу ясна было, што на загібель ідзе, як і астатнія да яго. Ён жа

нават без люстэрка туды палез, з адным мячом. А без люстэрка васіліска не заб'еш, гэта кажны ведае.

— А грошык вы ашчадзілі, войце, — дадаў прышчавы, — бо плаціць за васіліска няма каму. То ідзіце сабе спакайнюсенька дадому, а чараўніковага каня і майно мы сабе возьмем, шкода ж будзе, як дабро прападзе.

— Анягож, — сказаў мяснік. — Кабыла крэпкая, а мяхі дыхтоўна напханья. А ну зірнём, што там усярэдзіне.

— Ды вы што! Як жа так?

— Маўчыце, войце, і не ўлазьце, а то ў лабешнік дам, — прыгразіў прышчавы.

— Крэпкая кабыла, — паўтарыў мяснік.

— Прыбярэ ад кабылы лапкі, радасць мая.

Мяснік павольна павярнуўся да чужынца, які выйшаў з-за залома сцяны, з-за спін людзей, што стоўпіліся вакол увахода ў лёх.

У чужынца былі густыя каштанавыя кудзеры, насіў ён карычневую туніку на падшываным каптане і высокія боты для верхавой язды. Зброі пры ім не было.

— Кыш ад кабылы, — паўтарыў ён, паскудна ўсміхаючыся. — Гэта што ж робіцца? Конь чужы, мяхі чужыя, майно чужое, а ты вока мутнае на іх кладзеш і лапы паршывыя цягнеш. Ай-яй-яй.

Прышчавы павольна засунуў руку за пазуху курткі і зірнуў на мясніка. Той кінуў і даў знак купцы гараджан, з якой выйшлі двое — каржакаватыя, каротка стрыжаныя. Абодва трымалі палкі, якімі на бойні аглушаюць жывёл.

— А хто ж гэта вы будзеце, — спытаў прышчавы, усё яшчэ хаваючы руку за пазухай, — каб нам тут аяйкаць?

— Не твой клопат, мая радасць.

— Вы зброі не носіце.

— Сапраўды, — усміхнуўся чужынец яшчэ паскудней, — не нашу.

— Ой кепска гэта, — прышчавы дастаў з-за пазухі руку, у якой аказаўся доўгі нож. — Вельмі кепска, што не носіце.

Мяснік таксама дастаў нож, доўгі, як у паляўнічага. Двое з палкамі таксама выступілі наперад.

— А не нашу я нічога таму, — сказаў чужынец, нават не варухнуўшыся, — што мая зброя сама за мною ходзіць.

З-за развалін, ступаючы мякка, але ўпэўнена, выйшлі дзве дзяўчыны. Натоп адразу ж расступіўся, адхіснуўся, парадзеў.

Абедзве дзяўчыны ўсміхаліся, бліскаючы зубамі і жмурчыся, і ад куткоў вачэй да вуснаў у іх збягалі шырокія сінія палоскі татуіровак. Мускулы гралі на моцных сцёгнах, што віднеліся з-пад рысіных скур, і на голых акруглых руках над кальчужнымі рукавіцамі. З-за плячэй, таксама прыкрытых кальчугай, тырчалі рукаяткі шабляў.

Павольна, вельмі павольна прышчавы сагнуў ногі, і з яго пальцаў выпаў нож.

З правалу паміж абломкамі данёсся грукат камянёў, шоргат — і з цемры паказаліся рукі, што ўчапіліся за вышчарблены край муру, а за рукамі — белавалосая галава, прыпарушаная цаглянай крошкай, бледны твар, рукаятка мяча, закінутага за спіну. Натоп зашумеў.

Згорбіўшыся, белавалосы выцягнуў з правалу незвычайнае стварэнне — дзіўную тушу, запэцканую пылам і крывёй, — і, узяўшы пачвару за доўгі змяіны хвост, моўчкі кінуў яе пад ногі тоўстаму войту. Той адскочыў — і спатыкнуўся аб кавалак муру, бо глядзеў на загнутую птушыную дзюбу, перапончатыя крылы і падобныя да лёзаў сярпа кіпцюры на лускаватых лапах. На надзь-

муты падгрудак — калісьці ярка-чырвоны, а цяпер брудна-руды. На ашклянелыя запалыя вочы.

— Вось вам васіліск, — сказаў белавалосы, абтрасаючы штаны ад пылу. — Як і дамаўляліся. Мае дзвесце лінтараў, калі ласка. Нармальных лінтараў, не абрэзаных. Папярэджваю, я праверу.

Войт дрыготкімі рукамі выцягнуў мяшэчак. Белавалосы агледзеўся і на момант спыніў позірк на прышчавым і на нажы, што ляжаў ля яго ног. Потым зірнуў на мужчыну ў карычневай туніцы і на дзяўчат у рысіных скурах.

— Як заўсёды, — сказаў ён, беручы кашалёк з дрыготкіх войтавых рук. — Я дзеля вас галавой рызыкую за нейкі грош, а вы тым часам на маё майно заглядаецеся. Ніколі вы, халера, не зменіцеся.

— Не чапалі мы, — замармытаў мяснік, адступаючы. Яго таварышы з палкамі ўжо даўно растварыліся ў натоўпе. — Не чапалі мы вашага майна, васпане.

— Якое шчасце, — усміхнуўся белавалосы, і, убачыўшы гэтую ўсмешку, што расквітнела на бледным твары, як раскрытая рана, натоўп пачаў паспешліва разыходзіцца. — І таму, братка, цябе таксама чапаць не будучь. Ідзі з мірам. Але хутка ідзі.

Прышчавы таксама ціха адступаў задам. Прышчы на яго раптоўна пабялелым твары зрабіліся яшчэ больш заўважнымі і брыдкімі.

— Гэй, пачакай, — сказаў яму чалавек у карычневай туніцы. — Ты пра нешта забыў.

— Пра што... пане?

— Ты на мяне нож падняў.

Вышэйшая з дзяўчат раптам калыхнулася на шырока расстаўленых нагах, крутанулася... Паветра са свістам рассекла невядома калі выцягнутая шабля. Галава пры-

шчавага ўзляцела ўверх, апісала дугу і правалілася ў пячорны лёх. Здзержылае цяжкае цела рухнула ў раскрышаную цэглу, як ссечаны ствол. Людзі ў натоўпе ахнулі як адзін. Другая дзяўчына, паклаўшы далонь на рукаятку шаблі, жвава павярнула, прыкрываючы тыл. Без патрэбы. Натоўп, спатыкаючыся аб разваліны і падаючы, чуйдух уцякаў у горад. Наперадзе вартымі павагі скачкамі пёр войт, усяго на некалькі сажняў апярэджваючы волата-мясніка.

— Прыгожы ўдар, — холадна зазначыў белавалосы, засланяючы вочы ад сонца рукой у чорнай пальчатцы. — Прыгожы ўдар зэрыканскай шаблі. Схіляюся перад майстэрствам і прыгажосцю вольных ваярак. Я Геральт з Рывіі.

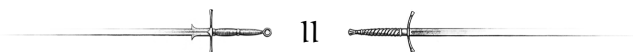
— А я, — незнаёмы паказаў на выцвілы герб спераду карычневай тунікі, на якім у сярэдзіне залатога поля роўным радам сядзелі тры чорныя птушкі, — Борх па мянушцы Тры Каўкі. А вось мае дзяўчаты, Тэя і Вэя. Гэта я іх так называю, бо аб іх сапраўдныя імёны язык зломіш. Абедзве — зэрыканкі, як ты правільна здагадаўся.

— Здаецца мне, што гэта дзякуючы ім конь і майно ўсё яшчэ пры мне. Дзякую вам, ваяркі. І вам таксама дзякую, пане Борх.

— Тры Каўкі. І кінь ты гэтага «пана». Ці трымае цябе штосьці ў гэтым месцы, Геральт з Рывіі?

— Якраз наадварот.

— Выдатна. У мяне прапанова: тут недалёка — на развілцы, па дарозе да рачнога порта — карчма ёсць. Называецца «У Задуменнага Цмока». Іх кухня не мае сабе роўных ва ўсёй ваколіцы. Я туды збіраюся, каб падсілкавацца і пераначаваць. Буду рады, калі ты захочаш да мяне далучыцца.

— Борх, — адвярнуўшыся ад каня, белавалосы зірнуў у вочы незнаёмаму, — мне не хочацца, каб паміж намі ўзнікла непаразуменне. Я вядзьмар.

— Я здагадаўся. А ты сказаў гэта тонам, якім гавораць «я пракажоны».

— Ёсць людзі, — павольна прамовіў Геральт, — якім кампанія пракажоных прыемнейшая за таварыства вядзьмара.

— Ёсць і людзі, — засмяўся Тры Каўкі, — якім авечка прыемнейшая за дзяўчыну. Што ж, магу толькі паспачуваць і першым, і другім. Я паўтараю прапанову.

Геральт сцягнуў пальчатку і паціснуў працягнутую руку.

— Прапанову прымаю і рады знаёмству.

— Тады ў дарогу, бо я галодны.

II

Карчмар выцер анучкай шурпатыя дошкі стала і з усмешкай пакланіўся. Двух пярэдніх зубоў у яго не было.

— Та-ак... — Тры Каўкі крыху паўзіраўся ў закураную столь і павукоў, што пад ёю кішэлі. — Спачатку... спачатку піва. Каб два разы не хадзіць — цэлую бачурку. А да піва... што параіш да піва, радасць мая?

— Сыру? — рызыкнуў карчмар.

— Не, — скрывіўся Борх, — сыр на дэсерт будзе. Да піва мы хочам чаго-небудзь кіслага і вострага.

— Як пажадаеце! — яшчэ шырэй усміхнуўся карчмар. З зубоў адсутнічалі не толькі два пярэднія. — Вугры з часнаком у аліўкавым алеі і воцаце альбо марынаваны зялёны перац...

— Цудоўна. Нясі ўсё. А потым — суп... э-э, я некалі ёў тут такі... у ім плавалі розныя ракавіны, рыбка і іншае смачнае паскудства.

— Суп плытагонаў?

— Ён! А потым цягні печань ягняці з цыбуляй. А потым — кучу ракаў. У рондаль засунь кропу колькі ўлезе. А потым — авечы сыр і салату. А потым пабачым.

— Як пажадаеце. Чатыры порцыі, на ўсіх?

Вышэйшая зэрыканка адмоўна пакруціла галавой і шматзначна паляпала сябе ў раёне галіі, абцягнутаі льняною кашуляй.

— Я забыў, — падміргнуў Геральту Тры Каўкі. — Дзяўчаты клапоцяцца пра фігуру. Пане гаспадару, бараніны толькі дзве порцыі. Піва цягні цяпер, разам з вуграмі. З астатнім крыху пачакай, каб не астыла. Мы ж сюды не жэрці прыйшлі, а міла бавіць час за размовамі.

— Ага, кемлю, — яшчэ раз пакланіўся карчмар.

— У тваёй справе паваротлівасць важная. Падстаўляй руку, радасць мая.

Зазвінелі залатыя манеты. Усмешка карчмара сягнула мяжы магчымага.

— Гэта не аванс, — паведаміў Тры Каўкі, — гэта зверху. А цяпер імчы на кухню, добры чалавек.

У бакоўцы было горача. Геральт расшпіліў пояс, сцягнуў каптан і закасаў рукавы кашулі.

— Я гляджу, — прамовіў ён, — на недахоп гатоўкі ты не жалішся. Жывеш з прывілеяў рыцарскага саслоўя?

— Часткова, — усміхнуўся Тры Каўкі, не ўдаючыся ў падрабязнасці.

Яны хутка расправіліся з вуграмі і чвэрцю бачуркі. Абедзве зэрыканкі півам сябе таксама не абдзялялі, таму неўзабаве заўважна павесялелі і пачалі перашэптвацца. Вышэйшая, Взя, раптам выбухнула гартанным смехам.

— Дзяўчаты гавораць на агульнай мове? — ціха спытаў Геральт, крадком пазіраючы на зэрыканак.

— Кепска. Яны ўвогуле негаваркія — і гэта пахвальна. Як табе суп, Геральт?

— Угу.

— Вып'ем.

— Угу.

— Геральт, — Тры Каўкі адклаў лыжку і далікатна ікнуў, — вернемся на хвілінку да нашай размовы ля правагу. Як я разумею, ты, вядзьмар, вандруеш з аднаго канца свету на іншы, а калі па дарозе натрапіш на якую пачвару, то забіваеш яе. І з гэтага маеш нейкія грошы. У гэтым сутнасць вядзьмарскага рамяства?

— Больш-менш.

— А бывае, што цябе спецыяльна кудысьці клічуць? На асаблівае заданне, так бы мовіць. І тады што, ідзеш і выконваеш?

— Гледзячы хто кліча і навошта.

— І за колькі.

— І гэта таксама, — паціснуў плячыма вядзьмар. — Усё даражэе, а жыць неяк трэба, як казалася адна мая знаёмая чарадзейка.

— Пераборліва, але вельмі практычна, мушу заўважыць. І ўсё ж ёсць у аснове ўсяго нейкая ідэя, Геральт. Канфлікт сіл Парадку з сіламі Хаосу, як казаў адзін мой знаёмы чарадзей. Мне здавалася, ты выконваеш місію, бароніш людзей ад Зла, усюды і заўсёды. Не раздзяляючы. Стаіш з дакладна вызначанага боку частакола.

— Сілы Парадку, сілы Хаосу... Жажліва гучныя словы, Борх. Ты абавязкова хочаш паставіць мяне на адзін з бакоў частакола ў канфлікце, які, на агульнапрынятую думку, вечны, пачаўся задоўга да нас і будзе доўжыцца, калі нас ужо не стане. На чым баку стаіць каваль, што

коней падкоўвае? А наш карчмар, які акурат ляціць сюды з саганом бараніны? І што, як на цябе, акрэслівае мяжу паміж Хаосам і Парадкам?

— Усё вельмі проста, — Тры Каўкі зірнуў яму проста ў вочы. — Тое, што ёсць Хаосам, — гэта пагроза, агрэсіўны бок. Парадак — гэта тое, чаму пагражаюць, што патрабуе абароны. Абаронцы. Ай, давай вып'ем. І возьмемся за ягнятка.

— Правільна.

Клапоцячыся пра фігуру, зэрыканкі зрабілі ў ежы перапынак, які запоўнілі ўдарным піццём. Схіліўшыся да пляча сяброўкі, Вя зноў нешта шаптала, кранаючыся стала касой. Тэя — ніжэйшая — раптам гучна засмяялася, весела мружачы татуіраваныя павекі.

— Так, — сказаў Борх, абгрызаючы костку, — працягнем, з твайго дазволу, размову. Як я зразумеў, ты не ахвотнік выбіраць бок якой-небудзь сілы. Проста робіш сваю працу.

— Раблю.

— Але ад змагання Хаосу і Парадку не ўдзячэш. Нягледзячы на тваё параўнанне, ты не каваль. Бачыў я, як ты працуеш: заходзіш у сутарэнне сярод развалін і выносіш адтуль пасечанага васіліска. Коней падкоўваць і васіліскаў забіваць — розныя рэчы, радасць мая. Ты скажаў, што калі аплату прапануюць годную, то папрэшыся на край свету і ўкаюкаеш пачвару, на якую пакажучь. Вось, дапусцім, люты цмок спусташае...

— А вось і не дапусцім, — перабіў Геральт. — Бачыш, ты толькі пачаў — а ўсё адразу перакасабочылася. Таму што цмокаў — без сумневу, увасабленне Хаосу — я не забіваю.

— Чаму ж гэта? — Тры Каўкі аблізаў пальцы. — Ну ты даеш! Цмок — ён жа з усіх пачвар самы гнюсны, бязлітасны і зацяты. Самая паганая погань. На людзей напа-

дае, агнём шугае, гэтых, як іх, цнатлівак выкрадае. Мала ты такіх страхаў чуў? Не можа быць, каб у цябе, ведзьмара, не было ў планах парачкі цмокаў.

— Я не палюю на цмокаў, — суха адказаў Геральт. — На слізгуноў — так. На вілахвостаў. На летуноў. Але не на сапраўдных цмокаў, зялёных, чорных ці чырвоных. Проста прымі гэта да ведама.

— Ты мяне здзівіў, — прамовіў Тры Каўкі. — Але добра, прымаю да ведама. Ды і хопіць пакуль пра цмокаў, бо гарызонт, я бачу, чырванее, а значыць, паўзуць нашы ракі. Вып'ем!

Яны з хрустам разгрызалі чырвоныя панцыры, высмоктваючы белае мяса. Адчувальна шчыплючы скуру, салёная вада сцякала да самых запясцяў. Борх разліваў піва і ўжо скроб конаўкай па дне бачуркі. Павесялеўшы яшчэ больш, зрыканкі азіралі карчму і злавесна ўсміхаліся. Вядзьмар быў упэўнены, што яны шукаюць нагоду з кім-небудзь зачапціцца. Тры Каўкі таксама гэта заўважыў, бо раптам пагразіў ім ракам, якога трымаў за хвост. Дзяўчаты захіхікалі, а Тэя, склаўшы вусны нібыта для пацалунка, стрэльнула вочкамі. З яе пакрытым татуіроўкамі тварам такое палохала да дрыжкаў.

— Дзікія яны, як коткі лясныя, — шапнуў Геральту Борх. — Іх трэба з вока не выпускаць. У іх, радасць мая, раздва — і на падлозе ўжо гатовая вантрабянка. Але вартыя любых грошай. Ведаў бы ты, што яны вырабляюць...

— Я ведаю, — кінуў Геральт. — Лепшую ахову знайсці цяжка. Зрыканкі — прыроджаныя ваяркі, іх з дзяцінства рыхтуюць да бітваў.

— Я не пра гэта, — Борх выплюнуў на стол рачыную клюшню. — Я меў на ўвазе тое, якія яны ў ложку.

Геральт з трывогай зірнуў на дзяўчат. Абедзве ўсміхаліся. Вяэ бліскавічным, амаль незаўважным рухам сцяг-

нула з падноса рака і, гледзячы на ведзьмара прымружанымі вачыма, з хрустам разгрызла панцыр. Яе вусны блішчалі ад салёнай вады. Тры Каўкі гучна рыгнуў.

— Дык значыць, Геральт, — сказаў ён, — на цмокаў ты не палюеш, ні на зялёных, ні на іншых каляровых. Я прыняў да ведама. А можна спытаць, чаму толькі на гэтыя тры колеры?

— На чатыры, калі зусім дакладна.

— Ты пра тры казаў.

— Ты так цікавішся цмокамі, Борх. Гэта з нейкай асаблівай прычыны?

— Не-а. Выключна цікаўнасць.

— Ну-ну. Што да колераў, то так прынята апісваць сапраўдных цмокаў. Хаця гэта не зусім правільна. Зялёныя цмокі, што сустракаюцца найчасцей, — яны хутчэй шэрыя, як звычайныя слізгуны. Чырвоныя — насамрэч ружовыя альбо цаглянага адцення. Вялікіх цёмна-карычневых цмокаў прывыклі называць чорнымі. Самыя рэдкія — белыя, я ніводнага не бачыў. Яны далёка на Поўначы водзяцца. Нібыта.

— Цікава. А ведаеш, пра якіх яшчэ цмокаў я чуў?

— Ведаю, — вядзьмар глынуў з куфля. — Пра іх і я чуў. Залатыя. Няма такіх.

— І чаго ж ты ў гэтым так упэўнены? Бо ніколі іх не бачыў? Дык белых ты таксама не бачыў.

— Не ў тым рэч. За марамі, у Афіры і Зангвебары, ёсць белыя коні ў чорную палоску. Іх я таксама ніколі не бачыў, але ведаю, што яны існуюць. А залаты цмок — істота міфічная. Легендарная. Як фенікс, напрыклад. Феніксаў і залатых цмокаў няма.

Абапёршыся локцямі на стол, Вэя цікаўна пазірала на Геральта.

— Ну, мабыць, ты ведаеш, што кажаш, ты ж вядзьмар, — Борх начэрпаў з бачуркі піва. — Але мне вось здаецца, што кожны міф, кожная легенда маюць свае карані. І ў гэтых каранях нешта хаваецца.

— Хаваецца, — згадзіўся Геральт. — Часцей за ўсё — мара, моцнае жаданне і туга. Вера, што няма мяжы магчымага. А часам — супадзенне.

— Сапраўды. Супадзенне. Можа, існаваў калісьці залаты цмок — ну, адзінкавая, непаўторная мутацыя?

— Калі так, то яго напаткаў лёс усіх мутантаў, — павярнуўся да яго вядзьмар. — Ён занадта адрозніваўся ад іншых, каб выжыць.

— Ха! — сказаў Тры Каўкі. — Ты аспрэчваеш законы прыроды, Геральт. Мой знаёмы чарадзей казаў, што ў прыродзе кожная істота мае свой працяг і — тым ці іншым спосабам — выжыве. Канец аднаго — гэта пачатак іншага, няма межаў магчымага — прынамсі, прырода іх не ведае.

— Вялікім аптымістам быў твой знаёмы чарадзей. Толькі аднаго ён не ўлічыў — памылкі прыроды. Ці тых, хто з прыродай гуляў. Залаты цмок і іншыя падобныя да яго мутанты, калі яны ўвогуле існавалі, выжыць не маглі. І перашкодаю ім стала самая прыродная ў свеце мяжа магчымага.

— І якая ж?

— Мутанты... — на сківіцах Геральта зайгралі мускулы. — Мутанты бясплодныя, Борх. Толькі ў легендах выжывае тое, што не выжывае ў прыродзе. Толькі легенда і міф не ведаюць межаў магчымага.

Тры Каўкі не адказаў. Геральт зірнуў на дзяўчат, якія раптам пасур'ёзнелі. Взя нечакана нахілілася да яго і абняла за шыю цвёрдай мускулістай рукой. Вядзьмар адчуў на шчацэ дотык вуснаў, мокрых ад піва.

— Ты ім падабаешся, — павольна прамовіў Тры Каўкі. — Каб на мяне халера, падабаешся.

— Што ў гэтым дзіўнага? — сумна ўсміхнуўся вядзьмар.

— Нічога. Але абмыць гэта трэба. Гаспадару! Яшчэ бачурку!

— Не шалей. Збана хопіць.

— Два збаны! — загарлаў Борх. — Тэя, мне трэба ненадоўга выйсці.

Зэрыканка ўстала, узяла з лавы шаблю і абвяла пакой тужлівым позіркам. І хаця вочы ў некаторых, як заўважыў вядзьмар, нядобра заблішчалі ад выгляду набітай торбы, ніхто не спяшаўся рушыць за Борхам, што павольна пасоўваўся да выхаду. Тэя паціснула плячыма і выйшла ўслед за працадаўцам.

— Як цябе завуць насамрэч? — спытаў Геральт у зэрыканкі, што засталася за сталом. Взя бліснула белымі зубамі. Кашуля ў яе была расшнураваная амаль да мяжы магчымага. Вядзьмар не сумняваўся, што гэта чарговы выклік прысутным.

— Альвэяэнэрле.

— Прыгожа.

Вядзьмар быў упэўнены, што зараз зэрыканка складзе вусны банцікам і падміргне, і не памыліўся.

— Вэя...

— М-м?

— А чаму вы, вольныя ваяркі, ездзіце з Борхам? Можаш адказаць?

— М-м.

— Што «м-м»?

— Ён... — зморшчыўшы лоб, зэрыканка шукала словы. — Ён... самы... самы... прыгожы.

Вядзьмар паківаў. Крытэрыі, паводле якіх жанчыны ацэньвалі мужчынскую прывабнасць, не ўпершыню выклікалі ў яго пытанні.

У бакоўку ўваліўся Тры Каўкі, зашпільваючы штаны і гучна аддаючы распараджэнні карчмару. Тэя, што трымалася на два крокі ззаду, аглядала прысутных, удаючы нуду, а купцы і пльытагоны стараліся не сустракацца з ёй вачыма. Взя смактала чарговага рака, раз-пораз кідаючы на вядзьмара красамоўныя позіркi.

— Я папрасіў нам яшчэ вугроў, цяпер смажаных, — Тры Каўкі бухнуўся на лаву, бразнула спражка незашпіленага рэменя. — Змучылі мяне гэтыя ракі, я аж згаладаўся. І начлег табе тут забяспечыў. Няма сэнсу па ночы швэндацца, мы тут яшчэ павяселімся. Ваша здароўе, дзяўчаты!

— Vessekheal, — сказала Вэя, салютуючы яму куфлем. Тэя міргнула і пацягнулася, прычым кашуля на яе цудоўным бюсце, насуперак чаканням Геральта, не трэснула.

— Павяселімся, — Тры Каўкі перагнуўся праз стол і лягнуў Тэю па азадку. — Павяселімся, вядзьмару. Гэй, гаспадару! Хадзі сюды!

Карчмар жвава падбег да Борха, выціраючы рукі фартухом.

— Баляя ў цябе знойдзецца? Вялікая такая, трывалая, для мыцця бялізны.

— Наколькі вялікая, пане?

— На чацвярых.

— На... чацвярых? — разявіў рот карчмар.

— На чацвярых, — пацвердзіў Тры Каўкі, выцягваючы з кішэні туга набітую каліту.

— Знойдзецца, — аблізаў вусны карчмар.

— Цудоўна, — засмяўся Борх. — Скажы, каб яе наверх занеслі, у мой пакой, і гарачай вады налілі. Ляці чуйдух, радасць мая. І піва таксама прыцягні, збаны тры.

Зэрыканкі захіхікалі і адначасова падміргнулі.
— Якую хочаш? — спытаў Тры Каўкі. — Геральт, ну!
Вядзьмар пачухаў патыліцу.
— Ведаю-ведаю, выбар цяжкі, — з разуменнем паківаў
Борх. — Сам, бывае, вырашыць не магу. Ладна, у балеі па-
думаем. Гэй, дзяўчаты! Дапамажыце па лесвіцы падняцца!

III

На мосце іх чакала перашкода. Дарогу загароджвала доўгая моцная бэлька на драўлянай сталюзе. Перад ёю і за ёю стаялі алебарднікі ў скураных кунтушах з вялікімі заклёпкамі і кальчужных капюшонах. Над загародай сонна развявалася пурпуровая харугва з выявай срэбнага грыфона.

— Што за чорт? — здзівіўся Тры Каўкі, пускаючы каня крокам. — Няма праезду?

— Прапускная грамата ёсць? — спытаў найбліжэйшы стражнік, не дастаючы з рота палачкі, якую жаваў, забіваючы ці то голад, ці то час.

— Якая грамата? Тут што, мор? Вайна? Вы на чый загад дарогі перакрываеце?

— Караля Недаміра, уладара ў Кайнгорне, — стражнік перасунуў палачку на іншы куток вуснаў і паказаў на харугву. — Без граматы ў горы няможна.

— Дурата нейкая, — стомлена сказаў Геральт. — Тут не Кайнгорн, тут галапольская тэрыторыя. І гэта Галаполе, а не Кайнгорн, збірае мыта з мастоў над Браа. Недамір тут да чаго ўвогуле?

— Не ў мяне пытайце, — стражнік выплюнуў палачку. — Не маё дзела. Я адно граматы правяраю. Хочаце — з дзясятнікам нашым гаварыце.

— А дзе ён?

— Ды вунь, за мытніка аселішчам, на сонейку грэецца, — сказаў стражнік, гледзячы не на Геральта, а на аголеныя сцёгны зрыканак — дзяўчаты ляніва пацягваліся ў сёдлах.

За дамком мытніка на кучы сухіх бяровён сядзеў стражнік і дрэўкам алебарды маляваў на пяску жанчыну — дакладней, частку цела жанчыны з даволі незвычайнага ракурсу. Побач, асцярожна перабіраючы струны лютні, паўляжаў худы мужчына ў насунутым на вочы дзівачным фіялетавым капялюшыку, аздобленым срэбнай фібулай і доўгім трапяткім чапліным пярком.

Геральт ведаў гэты капялюшык і гэтае пярэ — зрэшты, яго ведалі ўсе ад Буіны да Яругі, ведалі ў палацах, замках, шынках, корчмах і бардэлях. Асабліва ў бардэлях.

— Казялец!

— Вядзьмар Геральт! — з-пад адсунутага на макаўку капялюшыка бліснулі вясёлыя блакітныя вочы. — Ну і ну, і ты тут? У цябе, выпадкова, граматы няма?

— Далася вам гэтая грамата! — вядзьмар саскочыў з сядла. — Што тут робіцца, Казялец? Мы хацелі пераправіцца на іншы бераг Браа — я, вось гэты рыцар, Борх Тры Каўкі, і наша ахова. А выявілася, што нельга.

— Мне таксама нельга, — Казялец устаў, сцягнуў капялюшык і з перабольшанай абыходлівасцю пакланіўся зрыканкам. — І мяне на той бераг не пускаюць. Мяне, Казяльца, самага славутага менестрэля і паэта ў радыусе тысячы міль, не пускае вось гэты дзясятнік, хоць і таксама мастак, як бачыце.

— Без граматы не пушчу нікога, — панура прамовіў дзясятнік і дапоўніў свой малюнак апошняй дэталлю, дзюбнуўшы ў пясок канцом дрэўка.

— Без цябе абыдземся, — сказаў вядзьмар. — Паедзем левым берагам. Да Хэнгфорса так даўжэй, але як трэба, то трэба.

— Да Хэнгфорса? — здзівіўся бард. — Дык ты, Геральт, не за Недамірам едзеш? І не за цмокам?

— За якім цмокам? — зацікавіўся Тры Каўкі.

— Вы не ведаеце? Не, праўда не ведаеце? Ну, тады слухайце барда, панове. Я ўсё адно тут чакаю, пакуль хто знаёмы з граматай праедзе і возьме мяне ў нагрузку. Сядайце.

— Зараз, — адказаў Тры Каўкі. — Сонца ўжо на тры чвэрці да зеніту дабралася, а ў мяне горла паскудна перасохла. Не будзем жа мы размаўляць, рыла не змачыўшы. Тэя, Вэя, скокніце да мястэчка і купіце бачурку чаго-небудзь гэтакага.

— А вы мне падабаецеся, пане...

— Борх па мянушцы Тры Каўкі.

— Казялец па мянушцы Незраўнаны. Мянушку дзяўчаты далі.

— Расказвай, Казялец! — не вытрымаў вядзьмар. — Не да вечара ж тут тырчаць.

Бард абхапіў пальцамі грыф лютні і рэзка ўдарыў па струнах.

— Вам як: вершам ці па-нармальнаму?

— Па-нармальнаму.

— Як пажадаеце, — лютню Казялец адкласці і не думаў. — Паслухайце ж, добрыя людзі, што тыдзень таму адбылося ля вольнага места, што носіць імя Галаполе. Зарэла-шарэла тады над лугамі, і саван туману барвовіла сонца...

— Цябе прасілі па-нармальнаму, — нагадаў Геральт.

— А гэта не па-нармальнаму?! Ну ладна, ладна. Зразумеў я. Сцісла, без метафар. На пашы пад Галаполем прыляцеў цмок.

— Э-э-э, — сказаў вядзьмар, — нешта мне не верыцца. На гэтых землях цмока не бачылі шмат гадоў. Можна, звычайны слізгун? Яны бываюць амаль такія ж вялікія, як...

— Не крыўдзі мяне, вядзьмару, я ведаю, што кажу. Я яго бачыў. Трэба ж было такому здарыцца, што я асурат быў у Галаполі на кірмашы і ўсё бачыў на ўласныя вочы. Балада ўжо напісаная, хочаце паслу...

— Ты далей кажы. Ён быў вялікі?

— Як тры кані ў даўжыню. У карку не вышэйшы за каня, але нашмат таўсцейшы. Шэры, як пясок.

— Значыць, зялёны.

— Так. Наляцеў нечакана, урэзаўся проста ў авечы статак, пастухоў разагнаў, тузін жывёлак раздушыў, чатырох жор і зляцеў.

— Зляцеў... — паківаў галавою Геральт. — І ўсё на тым?

— Не. Наступным ранкам прыляцеў зноў, пад самы гарадок, і спікіраваў на баб, што на беразе Браа бялізну мылі. Але ж яны і далі драла, стары, я ў жыцці так не рагатаў! А цмок два колы над Галаполем апісаў і паляцеў на пашы, а там зноў за авечак узяўся. І толькі тады ўсчаліся гармідар і сумятня, бо да гэтага пастухам мала хто верыў. Бурмістр выклікаў апалчэнне і гільды, але пакуль яны сабраліся, народныя масы ўзялі ўсё ў свае рукі і праблему вырашылі.

— Як?

— Цікавым народным спосабам. Мясцовы майстра шавецкай справы, нехта Казаед, знайшоў на змяюку ўправу. Карацей, забілі яны авечку, ад душы напхалі яе чэмерам, воўчымі ягадамі, блёкатам, сераю і шавецкай смалой. Для поўнай пачварынай нявыкруткі іхні аптэкар заліў усярдзіну дзве кварталы сваёй мікстуры ад нарываў, а жрэц з храма Крэвэ прачытаў над гэтай

брыдой малітву. Ну, паставілі яны авечую фальшыўку пасярод статка і калочкам падперлі. Насамрэч ніхто не верыў, што цмочышча спакусіцца гэтым гаўном, ад якога смурод на мілі разносіўся, але рэчаіснасць перасягнула ўсе нашы чаканні. Пагарджаючы жывымі авечкамі, якія бэкаюць па-сапраўднаму, змей праглынуў прынаду разам з калочкам.

— І? Ну гавары ж, Казялец!

— А я што, чымсьці іншым займаюся? Я ўвесь час гавару. Слухайце, што далей было. Не прайшло і тых імгненняў, за якія хвацкі кавалер даме гарсэт расшнурое, як цмок зарыкаў, і паваліў з яго дым — што спераду, што ззаду. Па зямлі качаўся, намагаўся ўзляцець, а потым аслабеў і знерухомеў. Два добраахвотнікі пайшлі зірнуць, ці дыхае яшчэ гад атручаны. Былі гэта мясцовы далакоп і мясцовы ідыёт, зачаты дурнаватаю дачкою дрывасека і ўзводам пікінёраў-наёмнікаў, які ішоў праз Галаполе яшчэ за часамі бунту ваяводы Нелюмбіна.

— Ну ты і брэшаш, Казялец.

— Не брашу, а прыхарошваю, гэта розныя рэчы!

— Не надта. Кажы далей, шкада ж часу.

— Карацей, далакоп і баявы ідыёт пайшлі разведатрадам, і насыпалі ім неўзабаве курганчык — маленькі, але вока радуе.

— Ага, — адгукнуўся Борх. — Значыць, цмок быў яшчэ жывы.

— Ну дык, — весела сказаў Казялец. — Жывы, але такі аслаблы, што не жор ні далакопа, ні паўдурка, толькі кроў злізаў. А потым, на ўсеагульны жах, паляцеў, хоць у паветра падняўся з вялікай цяжкасцю. Кожныя паўтары сотні локцяў з шумам падаў і зноў узлятаў. Часам ішоў, ледзь заднія ногі валочачы. Колькі смельчакоў рушыла за ім, трымаючы зрокавы кантакт. І ведаеце што?

— Кажы ўжо, Казялец.

— Цмок упаў у цясніну ў Пустульскіх гарах, дзесьці ля вытоку Браа, і схваўся ў тамтэйшых пячорах.

— Ясна, — сказаў Геральт. — Цмок відавочна сядзеў у тых пячорах стагоддзямі, занураны ў спячку. Я чуў пра такія выпадкі. І недзе там мусіць быць яго скарбніца. Цяпер зразумела, чаму мост перакрылі: нехта на тую скарбніцу хоча лапу накласці. І гэты нехта — Недамір з Кайнгорна.

— Менавіта, — пацвердзіў трубадур. — Усё Галаполе аж булькоча, бо тутэйшыя ўпэўненыя, што цмок разам са скарбніцай належыць ім, але з Недамірам задзірацца асцерагаюцца. Недамір — малакасос, які нават галіцца не пачаў, але паспеў прадэманстраваць, што задзірацца з ім не варта. А той цмок яму пазарэз патрэбны — вунь як хутка адрэагаваў.

— Ты хацеў сказаць — скарбніца яму патрэбная.

— Ды акурат больш цмок, чым скарбніца. Бо Недамір, да вашага ведама, точыць зубы на суседняе княства Малеорэ. Там князь памёр — раптоўна і пры дзіўных абставінах, — а па ім на трон села князеўна ў, скажам так, шлюбаздольным узросце. Малеорскія вяльможы глядзяць і на Недаміра, і на іншых канкурэнтаў скоса, бо разумеюць, што новы ўладар зацугляе іх жорстка, не тое што князеўна смаркатая. Ну і адкапалі яны недзе старое пыльнае прароцтва, якое вяшчуе, што карона і рука дзявулі дастануцца таму, хто пераможа цмока. А цмока тут не бачылі стагоддзямі, таму ўсе думалі, што можна не хвалявацца. Недамір, вядома, з легенды пасмяяўся б, узяў бы Малеорэ сілай, і ўсё на тым, але калі разнеслася вестка пра галапольскага цмока, ён зразумеў, што можа пабіць малеорскую шляхту яе ўласнай зброяй. Калі ён прыйдзе туды з цмачынай галавою,

народ прывітае яго як пасланага багамі манарха, а вяль-
можы нават пікнуць не здолеюць. Чаго ж здзіўляцца,
што ён пабег за цмокам як усраўшыся, асабліва за тым,
які ледзь ногі цягне! Гэта ж для яго ўдача з удач, падару-
нак лёсу, трасца яго бяры.

— А дарогі перагарадзіў, каб канкурэнтаў не набегла.

— Ну дык! І галапольцаў таксама. А яшчэ па ўсёй ва-
коліцы коннікаў з граматамі разаслаў — для тых, хто мо-
жа цмока забіць, бо Недамір неяк не рвецца сам у пячору
з мячом лезці. Ну і збегліся сюды найслыннейшыя цма-
кабойцы. Большасць ты мусіш ведаць, Геральт.

— Магчыма. Хто там прыехаў?

— Эйк з Дэнэсле — раз.

— Ні чарта сабе халера, — ціха прывіснуў вядзьмар. —
Пабожны, поўны цнот Эйк, рыцар без страху і заганы
ўласнай персонай.

— Ты яго ведаеш, Геральт? — спытаў Борх. — Ён праў-
да такі звяруга што да цмокаў?

— Не толькі да цмокаў. Эйку па плячы любая пачва-
ра — ён нават мантыкор з грыфонамі забіваў. Некалькі
цмокаў таксама прыгаварыў, як я чуў. Карацей, зух. Але
псуе мне справы, шэльма, бо грошай не бярэ. Хто яшчэ,
Казялец?

— Рубачы з Крынфрыда.

— Ну ўсё, капшы цмоку. Нават калі акрыяў. Гэтыя
трое — зладжаная хеўра і б'юцца не тое каб сумленна,
але з поспехам. Яны вынішчылі ўсіх слізгуноў і віла-
хвостаў у Рэданіі, а заадно палеглі тры чырвоныя цмокі
і адзін чорны. Няблага. Гэта ўсе, Казялец?

— Не. Яшчэ шасцёра красналюдаў далучылася. Пяць
штук барадачоў, якімі камандуе Ярпен Зігрын.

— Гэтага не ведаю.

— Але ж пра цмока Освіста з Кварцавай гары чуў?

— Чуў. І камяні з яго скарбніцы бачыў — нечуванай афарбоўкі сапфіры і дьяменты з чарэшню велічынёй.

— Ну дык ведай, што Освіста палажылі акурат Ярпен Зігрын і яго красналюды. Балада пра гэта ёсць, але паганая, бо не мая. Калі не чуў, то нічога не страціў.

— Ну а цяпер усе?

— Так. Калі цябе не лічыць. Ты ўсё казаў, што нічога пра цмока не ведаеш — можа, і не маніў. Але ж цяпер ведаеш — і што скажаш?

— І нічога не скажу. Цмок мяне не цікавіць.

— Ха! Хітрыш, Геральт. У цябе проста граматы няма.

— Паўтараю: цмок мяне не цікавіць. А цябе, Казялец, што так туды цягне?

— Што і звычайна, — паціснуў плячыма трубадур. — Трэба трымацца побач са слаўнымі здарэннямі і відовішчамі. Розгалас ад бітвы з цмокам будзе шырокі. Я, вядома, мог бы скласці баладу з чужых слоў, але з вуснаў таго, хто бачыў бой на ўласныя вочы, яна будзе гучаць зусім іначай.

— Бой? — засмяўся Тры Каўкі. — Гэта як свінню будуць біць, толькі цмока? Падліну разбіраць? Слухаю я цябе і ад душы дзіўлюся. Слаўныя ваюры, што кінуліся сюды на ўвесь скач, каб уходаць паўдохлага цмока, атручанага нейкім лапцюжнікам. Рыгаць-рагатаць проста.

— Ты памыляешся, — сказаў Геральт. — Калі цмока атрута адразу не ўзяла, яго арганізм дакладна яе перамог, і монстр зноў поўны сіл. Але гэта, зрэшты, ужо няважна. Рубачы з Крынфрыда пакладуць яго ў любым выпадку, аднак без бою, каб ты ведаў, не абыдзеца.

— Дык ты, Геральт, на Рубачоў ставіш?

— Ну вядома.

— Вось яшчэ, — гэта былі першыя словы стражніка-мастака. — Цмочышча — пачвара магічная, і толькі

чарамі яго зніштожыць можна. Калі нехта з ім і справіцца — то хіба чараўніца, што ўчора сюды прыехала.

Геральт нахіліў галаву:

— Хто?

— Чарадзеяка, — прамовіў стражнік. — Кажу ж.

— Яна імя сваё сказала?

— Так, але я забыў. З граматай прыехала. Маладая была, пекная па-свойму, але вочы гэтыя... Самі разумеце, пане. Холадна мужыку робіцца, як такая на яго зірне.

— Ты што-небудзь ведаеш, Казялец? Хто гэта можа быць?

— Не, — скрывіўся бард. — Маладая, пекная і вочы гэтыя — во прыкметы знайшоў. Яны ўсе такія. З тых, каго я ведаю (а ведаю я многіх), ніводная не выглядае старэйшай за дваццаць пяць – трыццаць, а некаторыя ж з іх помняць часы, калі на месцы цяперашняга Навіграда бор шумеў. Бо эліксіры мандрагоры для чаго? А яны нават вочы сабе мандрагорай закапваюць, каб блішчалі. Бабы ёсць бабы.

— Не рудая? — спытаў вядзьмар.

— Не, пане, — адказаў дзясятнік. — Чорненькая.

— А конь якой масці? Гнеды з белай плямкай?

— Не-а. Вараны, як гаспадыня. Але, панове, гавару вам, яна цмока і паложыць. Цмок — тое чарадзейская работа. Людская сіла яго не здужае.

— Цікава, што б на гэта сказаў шавец Казаед, — засмяяўся Казялец. — Калі б у яго пад рукою было штосьці мацнейшае за чэмер і воўчыя ягады, цмачыная скура ўжо сушылася б на якім галапольскім плоце, балада была б гатовая, а я не смажыўся б тут на сонцы...

— А як так атрымалася, што Недамір не ўзяў цябе з сабою? — спытаў Геральт, скоса зірнуўшы на паэта. — Ты ж быў у Галаполі, калі ён выязджаў. Няўжо ўладар не любіць

людзей мастацтва? Праз што ты тут смажышся, а не брын-
каеш усякае ля каралеўскага стрэмені?

— Не праз што, а праз каго, — панура адказаў Казя-
лец. — Заседзеўся я ў адной маладой удавы, а Недамір
і астатнія наступнага дня ўжо за ракою былі. Нават Каза-
еда гэтага з сабой узялі і яшчэ лазутчыкаў з галапольска-
га апалчэння, толькі мяне забылі. Тлумачу я гэта дзясят-
ніку, тлумачу, а ён...

— Ёсць грамата — пушчаю, — абыякава азваўся страж-
нік, які акурат мачыўся на дамок мытніка. — Няма гра-
маты — не пушчаю. Загад такі...

— О, — перабіў яго Тры Каўкі. — Дзяўчаты з півам вяр-
таюцца.

— І не адны, — дадаў Казялец, падымаючыся. — Зірні-
це на гэтага каня. Рыхтык цмок.

Ад бярозавага гаю на вялізным неспакойным баявым
жарабцы ехаў вершнік, а па баках ад яго галопам скака-
лі зэрыканкі.

Вядзьмар таксама падняўся.

На вершніку быў фіялетава аксамітны кунтуш са
срэбнай шнуроўкай і кароткі плашч, абшыты сабалі-
ным футрам. Выпрастаўшыся ў сядле, ён горда глядзеў
на іх. Геральт ведаў такія позіркы. І быў ад іх не ў захап-
ленні.

— Вітаю, панове. Я — Дарэгарай, — прадставіўся верш-
нік, павольна і з годнасцю спешваючыся. — Майстар
Дарэгарай. Чарадзеі.

— Майстар Геральт. Вядзьмар.

— Майстар Казялец. Паэт.

— Борх па мянушцы Тры Каўкі. А з маімі дзяўчата-
мі, што вунь там затычку з бочкі цягнуць, вы паспелі
пазнаёміцца, пане Дарэгарай.

— Так і ёсць, — адказаў чараўнік не ўсміхнуўшыся. — Мы з чароўнымі зэрыканскімі ваяркамі абмяняліся парай паклонаў.

— Ну, будзьма, — Казялец раздаў скураныя кубкі, якія прынесла Взя. — Выпіце з намі, пане чарадзею. Пане Борх, дзясятніку таксама наліваць?

— Вядома. Хадзі да нас, ваяка.

— Я так разумею, — сказаў чарадзея, зрабіўшы маленькі вытанчаны глыток, — да загароды на мосце вас прывяло тое ж, што мяне.

— Калі вы пра цмока, пане Дарэгарай, — адгукнуўся Казялец, — то так і ёсць. Я мушу там прысутнічаць, мне для балады. На жаль, вось гэты дзясятнік — чалавек, відаць, не тонкі — не жадае мяне пускаць. Грамату хоча.

— Прабачэння просім, — ікнуў стражнік, дапіўшы сваё піва. — Мне прыказ да горла прыставілі, каб без граматы нікога не пушчаў. Ужо ж нібыта ўсё Галаполе на вазы пасела і ў горы намылілася цмока здабываць. Наказалі мне...

— Тады твой загад, жаўнеру, — нахмурыўся Дарэгарай, — датычыць чэрні, што можа перашкодзіць, дзевак, што множаць распусту і паскудную немаць, зладзеяў, рознай свалаты і лайдакоў. А не мяне.

— Без граматы нікога не пушчу, — пасуравеў дзясятнік. — Клянуся...

— Не клянися, — перабіў Тры Каўкі, — лепш выпі яшчэ. Тэя, налі гэтаму мужнаму ваяку. І давайце сядзем, шаноўныя. Піць стоячы, хутка і без належнага ўрачыстага настрою — справа не для шляхты.

Яны расселіся на бярвёнах вакол бачуркі. Стражнік, якога толькі што перавялі ў шляхціцы, чырванеў ад задавальнення.

— Пі, адважны сотнік, — падахвочваў Тры Каўкі.

— Ды я ж дзясятнік нібыта, не сотнік, — стражнік па-чырваней яшчэ мацней.

— А будзеш сотнікам! Абавязкова! — вышчарыўся Борх. — Мужык з цябе кемны, мігам павысяць!

Адмовіўшыся ад дабаўкі, Дарэгарай павярнуўся да Геральта.

— У мястэчку яшчэ пра васіліска розгалас не сціх, васпане вядзьмар, а ты ўжо да цмока прыглядаешся, як я разумею, — сказаў ён. — Цікава, табе так манета патрэбная ці ты проста для прыемнасці вынішчаеш істот, якія і так выміраюць?

— Дзіўная цікаўнасць, — адгукнуўся Геральт, — для таго, хто наўскапыта ляцеў цмока сячы і выбіваць яму зубы, такія каштоўныя ў прыгатаванні чарадзейскіх лекаў і эліксіраў. А гэта праўда, васпане чарадзей, што зубы, выбітыя ў жывога цмока, найлепшыя?

— Ты ўпэўнены, што я па гэта туды еду?

— Упэўнены. Але цябе нехта апярэдзіў, Дарэгарай. Яшчэ раней тут паспела праехаць твая таварышка па гільдыі — з граматай, якой у цябе няма. Чорнавалосая, калі табе цікава.

— На вараным кані?

— Здаецца, так.

— Енэфер, — пазмрачнеўшы, сказаў Дарэгарай. Вядзьмар уздрыгнуў, але гэтага ніхто не заўважыў.

Павісла цішыня, якую парушыла мэканне будучага сотніка.

— Без граматы... нікога...

— Дзвесце лінтараў хопіць? — вядзьмар спакойна выцягнуў з кішэні мяшэчак, атрыманы ад тоўстага войта.

— Геральт, — загадкава ўсміхнуўся Тры Каўкі, — ты ўсё ж...

— Выбачай, Борх. Шкада, але ў Хэнгфорс я з вамі не паеду. Можа, іншым разам, можа, убачымся яшчэ.

— Мне ў Хэнгфорс нічога не цягне, — павольна вымавіў Тры Каўкі. — Ну зусім нічога, Геральт.

— Схавайце мяшок, пане, — пагрозліва сказаў будучы сотнік. — Гэта ж звычайны подкуп. Я й за трыста не пушчу.

— А за пяцьсот? — Борх дастаў свой мяшэчак. — Схавай мяшок, Геральт, я мыта заплачу. Мне гэта пачынае забаўляць. Пяцьсот, пане жаўнеру. Па сто з носа, калі лічыць насы маіх дзяўчат за адзін, затое прыгожы. Ну як?

— Аёй, аёечкі, — замітусіўся будучы сотнік, хаваючы мяшэчак Борха пад куртку. — Што я каралю скажу?

— Скажаш, — Дарэгарай выпрастаўся і выцягнуў з-за пояса дэкарываваную палачку са слановай косткі, — што знійкавеў са страху, калі ўбачыў.

— Што ўбачыў, пане?

Чарадзеў махнуў палачкай і выкрыкнуў заклінанне. Сасна на рачным абрыве ўспыхнула — уся адразу, — ад каранёў да вершаліны пакрыўшыся нястрымнымі языкамі агню.

— Па конях! — Казялец ускочыў і закінуў за спіну лютню. — Па конях, хлопцы! І дзяўчаты!

— Прыбраць загароду! — раўнуў алебарднікам разбагацелы дзясятнік з вялікай сотніцкай будучыняй.

На мосце, па іншы бок загароды, Вэя нацягнула лейцы, і конь затанцаваў, застукаў па бярвёнах капытамі. Дзяўчына тарганула галавой — узляцелі косы — і нешта пракрычала.

— Слушна, Вэя, — крыкнуў у адказ Тры Каўкі. — Наперад, ягамосці, па конях! Паедзем па-зэрыканску, з тупатам і грукатам!

IV

— От нічога сабе, — сказаў найстарэйшы з Рубачоў, Богальт, — асілак і волат, рыхтык камель старога дуба. — Не пагнаў вас Недамір у карак, мае вы ягамосці, а я ж упэўнены быў, што пагоніць. Ну але што ж, не нам, кметам убогім, каралеўскія рашэнні пад сумнеў ставіць. Сядайце да агню, сцяліце сабе дзяружкі, хлопцы. А вось калі паміж намі, вядзьмару: ты пра што з каралём гаварыў?

— Ні пра што, — сказаў Геральт, уладкоўваючыся зручней і абапіраючыся аб падцягнутае да агню сядло. — Ён нават з шатра да нас не выйшаў. Выслаў толькі гэтага, які ў яго правая рука, забыў, як зваць...

— Гюленст’ерн, — падказаў Ярпен Зігрын, каржаваты барадаты красналюд, кідаючы ў вогнішча вялізны смаляк, прыцягнуты з гушчару. — Шылахвост надзьмуты. Парсюк раскормлены. Мы як прыехалі, дык прыпёрся, нос да неба задзёр, фу ты ну ты, памятайце, кажа, красналюды, хто тут галоўны, а каму слухацца належыць, загадвае тут кароль Недамір, слова яго — закон, ну і ўсё такое. А я стаю і ўяўляю, як кажу сваім хлопцам валіць яго на зямлю і на плашч яму сцу. Потым, праўда, перадумаў, бо зноў плявузгаць пачалі б, што красналюды злосныя, на людзей кідаюцца, што сукіны дзеці, што з такімі немагчымая... як гэтая халера называецца... антыграцыя ці штось такое. І пагром бы зладзілі ў якім мястэчку. Таму слухаў я і ветліва галавой ківаў.

— Я так разумею, пан Гюленст’ерн больш нічога не ўмее, — адазваўся Геральт. — Бо ён і нам сказаў тое самае, і мы таксама галавамі паківалі.

— А па-мойму, — загаварыў другі з Рубачоў, кладучы гуньку на кучу ламачча, — кепска, што Недамір вас

не прагнаў. Народу на цмока збеглася — не прадыхнуць. Мурашнік нейкі. Гэта ўжо не паход, а працэсія ў кірунку пагоста. Я ў натоўпе біцца не люблю.

— Ды кінь ты, Нішчука, — сказаў Богальт. — Разам весялей. Ты на цмокаў раней не хадзіў ці што? За цмокам заўсягды куча людзей валачэцца, кірмаш дый годзе, перакаці-бардэль. А калі змяюка выпаўзае, хто на полі застаецца? Мы, вядома, хто ж яшчэ.

Богальт на момант змоўк, зрабіў грунтоўны глыток з вялікай бутлі, аплеценай саломай, гучна высмаркаўся і адкашляўся.

— Іншая рэч, — працягнуў ён, — што, як паказвае досвед, часам толькі пасля перамогі над цмокам забавы з разнёю і пачынаецца — галовы як грушвы падаюць. Толькі калі скарбніцу дзеляць, лаўцы адно аднаго за горла хапаюць. Што, Геральт, маю я рацыю? Гэй, вядзьмару, я да цябе звяртаюся.

— Мне вядомыя такія выпадкі, — суха пацвердзіў Геральт.

— Вядомыя, кажаш... Мабыць, з пагалоскі, бо нешта я не чуў, каб ты паляваў на цмокаў. Колькі жыву — ніводная сарока не прынесла на хвасце весткі, што вядзьмар на цмока пайшоў. Тым больш дзіўна, што ты тут.

— І праўда, — працадзіў Кенэт па мянушцы Пілільшчык, самы малады з Рубачоў. — Дзіўна гэта. А мы...

— Чакай, Пілільшчык, пакуль гавару я, — перабіў Богальт. — Зрэшты, доўга балбатаць не збіраюся. Вядзьмар ужо і так разумее, у чым штука. Я яго ведаю, ён ведае мяне, да гэтага мы дарогі адзін аднаму не заступалі і надалей, мабыць, не будзем. Ну самі падумайце, хлопцы, вось калі б я, напрыклад, захацеў ведзьмару ў працы перашкодзіць альбо здабычу ў яго з-пад носа ўмыкнуць, то вядзьмар бы мяне на месцы сваёй

вядзьмарскай брытвай паласнуў і законна зрабіў бы. Праўду кажу?

Ніхто не згадзіўся, але і не запырэчыў. А Богальту, відавочна, было пляваць што на першае, што на другое.

— Ну і, як я казаў, — працягваў ён, — разам весялей. У дарозе і вядзьмар можа прыдацца. Ваколіца тут дзікая і бязлюдная, а ну як выскачыць на нас жудніца, пльвунец ці стрыга, наробиць клопату. А будзе побач Геральт — не будзе клопату, бо гэта яго рамяство. А цмок — не яго рамяство. Маю рацыю?

І зноў ніхто не згадзіўся і не запырэчыў.

— Пан Тры Каўкі, — усё гаворыў Богальт, адначасова падаючы бутлю красналюду, — прыйшоў з Геральтам, і для мяне гэта дастатковая парака. Дык хто вам перашкаджае, Нішчука, Пілільшчык? Толькі не кажыце, што Казялец!

— Казялец, — адказаў Ярпен Зігрын, перадаючы бутлю барду, — заўсёды прыцягнецца туды, дзе цікава, і ўсе ведаюць, што ён не перашкодзіць, не дапаможа і паходу не затрымае. Ну, як дзядоўнік на сабачым хвасце. Праўда, хлопцы?

«Хлопцы», барадатыя квадратныя красналюды, зарагаталі, трасучы бародамі. Казялец ссунуў капялюшык на макаўку і глынуў з бутлі.

— У-ух, зараза, — прахрыпеў ён, хапаючы ротам паветра. — Аж мову заняло. З чаго гналі, са скарпіёнаў?

— Мне толькі адно не падабаецца, Геральт, — сказаў Пілільшчык, забіраючы ў менестрэля бутэльку. — Тое, што ты гэтага чараўніка прыпёр. Тут ад чараўнікоў ужо не прадыхнуць.

— Во-во, — падхапіў красналюд. — Пілільшчык дзела гаворыць. Гэты Дарэгарай нам патрэбны як свінні сядло.

У нас з нядаўняга часу свая ведзьма ёсць — высакародная Енэфер, фу ты ну ты.

— Та-ак, — працягнуў Богальт, чухаючы бычыную шыю, з якой толькі што зняў нашыйнік са сталёвымі цвікамі, — чараўнікоў тут зашмат, мае вы ягамосці. Калі зусім дакладна — роўна на два больш патрэбнага. І неяк заблізка яны ля нашага Недаміра трукца. Вы толькі падумайце — мы тут пад зорачкамі ды ля вогнішча, а яны, ягамосці мае, — у цяпле ды ў каралеўскім шатры плятуць нешта, лісы хітрыя. Недамір, ведзьма, чараўнік і Гюленст’ерн. І найгоршая з іх — Енэфер. А расказаць вам, што яны плятуць? А шальмоўствы супраць нас плятуць.

— І аленіну жаруць, — панура дадаў Пілільшчык. — А мы? Вось што мы елі? Сурка елі! А сурок — гэта што? Ну? Пацук гэта, не больш. Дык што мы, значыцца, елі? Пацука!

— Нічога, — сказаў Нішчука, — хутка цмачыны хвост есці будзем. Няма нічога смачнейшага за цмачыны хвост, на вуглях запечаны.

— Енэфер, — працягваў Богальт, — баба паскудная, злосная і ганарыстая. Не тое што твае дзяўчаткі, пане Борх. Твае ціхія і мілыя — зірніце во, селі ля коней, шаблі востраць, а як я міма праходзіў і з імі пажартаваў — усміхнуліся, зубкі паказалі. Во яны мне падабаюцца, а Енэфер — не, Енэфер пляце і пляце сабе нешта. Кажу вам, трэба асцярожна з ёй, а то хрэн што выйдзе з нашай дамоўленасці.

— Якой дамоўленасці, Богальт?

— Што, Ярпен, раскажам ведзьмару?

— А чаму б не, — адказаў красналюд.

— Гарэлка скончылася, — улез Пілільшчык, пераварочваючы бутлю дагары дном.

— Дык новую нясі. Наймалодшы тут ты, мой ты ягамо-сцю. А дамовіліся мы, Геральт, што не дазволім Недаміру нас на цмока пасылаць, кінуўшы грош ці два пад ногі, бо мы яму не наёмнікі і не служкі якія платныя. І праўда ў тым, што мы без Недаміра цмоку рады дамо, а ён без нас цмоку рады не дасць. А таму зразумела, хто каштоўнейшы і чья доля мусіць быць большая. І вырашылі мы сумленна, што тыя, хто ў рукапашны бой пойдзе і цмока пакладзе, бяруць палову скарбніцы. Недаміру, па праве паходжання і каралеўскага тытула, так ці іначай чвэрць належыць. А астатнія, калі чымсь дапамогуць, падзеляць пароўну апошняю чвэрць. Што ты пра гэта думаеш?

— А што пра гэта Недамір думае?

— Не сказаў ён ні «так», ні «не». Але лепей малака-сосу не вырабляцца. Я ж кажу, сам ён на цмока не пойдзе, таму давядзецца даверыцца ўмельцам, то бок нам, Рубачам, і Ярпену з яго хлопцамі. Мы — і больш ніхто — сустрэнемся з цмокам на адлегласці мяча. А астатнія, лічачы чарадзеяў, падзеляць паміж сабою чвэрць скарбніцы — калі сумленна дапамогуць, вядома.

— А каго яшчэ, апроч чарадзеяў, лічыць за астатніх? — зацікавіўся Казялец.

— Ну ўжо дакладна не пустазвонаў з вершаплётамі, — зарагатаў Ярпен Зігрын. — Мы лічым тых, хто папрацуе сякерай, а не лютняй.

— Ага, — прамовіў Тры Каўкі, узіраючыся ва ўсыпанае зорамі неба. — А чым папрацуе шавец Казаед са сваёй шушамеццю?

Ярпен Зігрын сплюнуў у вогнішча і нешта прабурчаў па-красналюдску.

— Галапольцы гэтыя сраныя горы ведаюць, таму пе-ракаваліся ў праваднікоў, — ціха сказаў Богальт. — І будзе справядліва з імі таксама падзяліцца. Але з шаўцом

усё трохі інакш. Разумееце, панове, калі мужыкі ўпэўняцца, што пасля з'яўлення цмока ў ваколіцы можна не звяртацца да ўмельцаў, а хуценька яму атруту ў пашчу шпурнуць і ісці далей з дзеўкамі ў жыце качацца, будзе нядобра. Калі такое стане звыклай справай, нам жабраваць давядзецца. Што, не?

— Твая праўда, — кіўнуў Ярпен. — Таму настойваю: з шаўцом што-небудзь нядобрае мусіць здарыцца, перш чым гэты дзеўбнуты ў легенды ўвойдзе.

— Мусіць — дык здарыцца, — упэўнена сказаў Нішчука. — Бяру гэта на сябе.

— А Казялец, — падхапіў красналюд, — яго сраку ў баладу засуне, на смех пусціць. На ганьбу і сорам на векі вякоў.

— Вы толькі пра адно забылі, — зазначыў Геральт. — Ёсць тут той, хто здольны вам усю маліну сапсаваць і хто ні дамаўляцца, ні дзяліцца не будзе. Я пра Эйка з Дэнэлле. Вы з ім гаварылі?

— Пра што? — буркнуў Богальт, папраўляючы палкай палены ў вогнішчы. — З Эйка, Геральт, не пагаворыш, ён выгаду ў дупе бачыў.

— Па дарозе да вашага лагера, — сказаў Тры Каўкі, — мы яго сустрэлі. Кленчыў сабе на камянях, узброены да зубоў, і ў неба таропіўся.

— Ён так заўсёды, — сказаў Пілільшчык. — Медытуе ці моліцца. Кажа, што так трэба, бо ад багоў атрымаў наказ людзей ад зла бараніць.

— У нас у Крынфрыдзе, — прабурчаў Богальт, — такіх у хляве на ланцугу трымаюць. Кавалак вугалю дасі — дык яны сцены рознымі дзівацтвамі размалёўваюць. Але хопіць бліжніх абгаворваць, давайце абгаворым справы.

У круг святла бясшумна ступіла невысокая маладая жанчына ў ваўняным плашчы. Яе чорныя валасы былі забраныя ў залатую сетку.

— Чым так засмярдзела? — спытаў Ярпен Зігрын, прыкідваючыся, нібыта не бачыць жанчыны. — Серай ці што?

— Не, — гледзячы ўбок, Богальт дэманстратыўна пацягнуў носам. — Мускус ці яшчэ якая духмянасць.

— Дык гэта, мабыць... — красналюд скрывіўся. — Ах! Гэта ж яснавяльможная Енэфер! Вітаем, вітаем.

Чарадзейка павольна агледзела прысутных і на момант спыніла зіхоткі позірк на ведзьмару. Геральт злёгка ўсміхнуўся.

— Дазвольце прысесці?

— Ну вядома, дабрадзейка вы наша, — сказаў Богальт і адрывнуў. — Во сюды, на сядло, прашу. Кенэт, прыбяры сраку і падай вяльможнай чарадзейцы сядло.

— Чую, вы тут справы абгаворваеце, — Енэфер села, выцягнуўшы зграбныя ногі ў чорных панчохах. — Без мяне?

— Мы не асмеліліся, — сказаў Ярпен Зігрын, — непакоіць такую важную асобу.

— Ты, Ярпен, — прымружыла вочы Енэфер, паварочваючыся да красналюда, — лепей маўчы. Ты з першага дня дэманстратыўна абыходзішся са мной як з пустым месцам — вось і працягвай, не напружвайся. Бо мяне гэта таксама не напружвае.

— Ды што ж гэта вы, пані, — ашчэрыў няроўныя зубы Ярпен. — Вы для мяне нашмат больш, чым пустое месца, хай мяне вошы абсядуць, калі маню! На пустое месца я, напрыклад, магу сраку прымасціць, а з вамі так не смею!

Барадатыя «хлопцы» зайшліся гучным рогатам, але заціхлі як адзін, калі ўбачылі шызае мігатлівае воблака, што раптоўна атачыла чарадзейку.

— Яшчэ слова — і ад тваёй сракі застанецца мокрае месца, Ярпен, — у голасе Енэфер зазвінеў метал. — Чорная такая плямка на траве.

— І сапраўды, — павіслую цішыню разбіла хмыканне Богальта. — Памаўчы, Зігрын. Давайце паслухаем, што нам хоча сказаць шаноўная Енэфер. Яна тут наракала, маўляў, мы без яе справы абгаворваем. То я раблю выснову, што яна нешта хоча нам прапанаваць. Дык выслухаем яе прапанову, хлопцы. Галоўнае, каб не прапанавала шаноўная чарадзейка сама, з дапамогаю чараў, цмока ўкаюкаць.

— А што, — падняла галаву чарадзейка, — ты думаеш, гэта немагчыма, Богальт?

— Дапускаю, што магчыма. Але нам нявыгодна, бо вы тады напэўна захочаце палову цмачынай скарбніцы.

— Як мінімум, — холадна сказала Енэфер.

— Ну, то самі бачыце, што абмяркоўваць няма чаго. Мы, уладарка, воіны бедныя і калі здабычу празываем, голад нам па плячы паляпае. Мы шчаўем і лебядою харчуемся...

— Раз на сто гадоў няшчасны сурок трапіцца, — улез Ярпен Зігрын і сумна ўздыхнуў.

— ...а г'ём дык ваду крынічную, — Богальт пацягнуў з бутлі і злёгку здрыгануўся. — У нас, шаноўная чарадзейка, выйсця няма. Альбо здабычу здабываць, альбо зімою пад плотам здохнуць. Бо на корчмы грошы патрэбныя.

— І на піва, — дадаў Нішчука.

— І на дзевак распусных, — размоіўся Пілільшчык.

— А таму, — Богальт утаропіўся ў неба, — мы самі, без чараў і без дапамогі вашэці, цмока паложым.

— Упэўнены? Памятай, Богальт: ёсць мяжа магчымага.

— Можа, і ёсць, але я ніколі не бачыў. Не, шаноўная, я вам паўтару: цмока мы паложым самі без усялякіх чараў.

— Тым больш што ў чараў, — дадаў Ярпен Зігрын, — дакладна ёсць свая мяжа магчымага, якой мы не ведаем, у адрозненне ад нашых.

— Сам здагадаўся, — павольна прамовіла Енэфер, — ці нехта падказаў? Ці не дзякуючы прысутнасці ведзьмара ў шаноўнай кампаніі вы такія дзёрзкія?

— Не, — адказаў Богальт, глядзячы на Геральта, які, здаецца, драмаў, ляніва выпцягнуўшыся на гуньцы і падклаўшы пад галаву сядло. — Вядзьмар тут ні пры чым. Слухайце, яснавьяльможная Енэфер, мы каралю прапанову агучылі, ён не ўшанаваў нас адказам. Мы цярплівыя, пачакаем да раніцы. Калі кароль на ўгоду пойдзе, далей паедзем разам. Калі не — мы вяртаемся.

— Мы таксама, — прабурчаў красналюд.

— І таргавацца не будзем, — працягваў Богальт. — Няма чаго галаву сабе дурыць. Перадайце нашы словы Недаміру, шаноўная Енэфер. А вам я во што скажу: гэтая ўгода выгадная і вам з Дарэгараем, калі вы з ім дамовіцеся. Нам, знаеце, цмачыная падліна не патрэбная, мы адно хвост забяром. А астатняе ваша — бяры не хачу. Не пашкадуем вам ні зубоў, ні мазгоў, ні астатняга неабходнага для чарадзеяства.

— Ага, — падтакнуў Ярпен Зігрын і захіхікаў. — Будзе падліна вашай, чарадзеі, ніхто ў вас яе не забярэ. Хіба што іншыя сцявратнікі.

Енэфер устала і накінула плашч на плячо.

— Недамір не хоча чакаць да раніцы, — рэзка сказала яна, — і прымае вашы ўмовы ўжо цяпер. Насуперак маім і Дарэгарая парадам, калі хочаце ведаць.

— Недамір, — павольна працадзіў Богальт, — дэманструе мудрасць — рэдкую для такога маладога караля. Бо як на мяне, шаноўная Енэфер, мудрасць — гэта, апрача ўсяго іншага, здольнасць прапусакаць міма вушэй дурныя ці няшчырыя парады.

Ярпен Зігрын фыркнуў у бараду.

— Калі заўтра цмок вас пасячэ, ногі пераб’е і дзірак у пузе наробиць, — Енэфер уперлася рукамі ў бокі, — заспяваеце іначай. — Будзеце боты мне лізаць і благаць дапамогі. Як заўсёды. Бо я добра ведаю і вас, і такіх, як вы. Аж на ваніты цягне.

Яна павярнулася і сышла ў змрок, не сказаўшы на развітанне ні слова.

— А вось у мае часы, — сказаў Ярпен Зігрын, — чараўнікі сядзелі ў вежах, чыталі вучоныя кнігі і мяшалі ў катлах мяшалкамі. А ў ваяроў пад нагамі не блыталіся і ў нашы справы не ўлазілі. І азадкамі перад вачыма мужыкоў не трэслі.

— Азадак, шчыра кажучы, нічога такі, — сказаў Казалец, настройваючы лютню. — Праўда, Геральт? Геральт! Гэй, а куды вядзьмар падзеўся?

— А нам не ўсё адно? — прабурчаў Богальт, падкідваючы ў агонь дроў. — Ну, пайшоў некуды. Можа, па патрэбе, ягамосці мае. Яго справа.

— Ну, мабыць, — пагадзіўся бард і ўдарыў па струнах. — Хочаце, заспяваю што-небудзь?

— А заспявай, халера, — сказаў Ярпен Зігрын і сплюнуў. — Але нават не спадзявайся, што я за тваё бэканне хоць шэлег дам. Тут табе, морда, не каралеўскі двор.

— Сам бачу, — кіўнуў трубадур.

V

— Енэфер.

Чарадзейка рэзка павярнулася, нібыта ўражаная, хоць вядзьмар не сумняваўся, што яго крокі яна пачула здалёк. Паставіла на зямлю драўлянае вядзерца, выпрасталася і адкінула з ілба валасы — вызвалення ад залатой сеткі кучаравыя пасмы падалі на плечы.